

Statenmededeling

Onderwerp

Aanpak mestfraude

Datum

30 januari 2018

Documentnummer

GS: 4300092

PS: 4314680

Aan Provinciale Staten van Noord-Brabant,

Kennisnemen van

De stappen die de provincie Noord-Brabant samen met andere overheden, overheidsdiensten en andere partijen neemt om mestfraude substantieel terug te dringen.

Aanleiding

Op 10 november 2017 en later heeft het NRC artikelen gepubliceerd¹ over fraude met mest. Naar aanleiding van de artikelen heeft ons college contacten gelegd met de minister van LNV, het openbaar ministerie, gemeenten, omgevingsdiensten, de waterschappen, de provincie Limburg en de agrarische sector.

De minister van LNV heeft de sector gevraagd te komen met een Plan van Aanpak om mestfraude tegen te gaan. Dit is eind december gepresenteerd en de minister heeft aangegeven welke stappen zij neemt².

In deze statenmededeling informeren wij uw Staten over de aanpak van mestfraude in Noord-Brabant. Hiermee geven wij invulling aan de toezegging van gedeputeerde Spierings in het woordvoerdersoverleg van 1 december 2017.

Bevoegdheid

De acties die wij hierna beschrijven hebben grotendeels betrekking op bevoegdheden van ons college. Enkele kunnen wel tot voorstellen voor besluitvorming in uw Staten leiden, zoals het aanpassen van het subsidiebeleid als dat aanpassing van de Algemene Subsidieverordening vraagt.

¹ Zie <https://www.nrc.nl/dossier/mestfraude/>

² Het Plan van Aanpak en de begeleidende kamerbrief zijn te vinden via deze [link](#).

Kernboodschap

Datum

30 januari 2018

Documentnummer

GS: 4300092

PS: 4314680

1. Mestfraude is onacceptabel en contrair aan ons (mest)beleid.

Diverse provinciale belangen zijn in het geding door mestfraude: transitie veehouderij, de doelen van Natura2000, Nitraatrichtlijn, Kaderrichtlijn Water en ook de doelstellingen van ons eigen natuur- en waterbeleid (BrUG, PMWP) worden niet gehaald. Aard en omvang van de fraude zijn daarbij dusdanig, dat zij ondermijnend zijn.

Een stevige aanpak van mestfraude is ook in het belang van de veehouderij zelf: de vele veehouders die correct hun bedrijf voeren ondervinden nadeel van mestfraude. Het negatieve imago straalt ook op hen af en zij maken kosten die fraudeurs weten te vermijden.

Inhoudelijk kader voor de aanpak van mestfraude zijn ons mestbeleid en ons bodem- en waterbeleid³. We willen naar een veehouderij die binnen een circulaire landbouw de kringlopen sluit op de schaal van Noordwest Europa. In een dergelijke veehouderij zijn de emissies naar bodem, water en lucht teruggebracht naar een acceptabel en laag niveau, evenals de risico's voor de volksgezondheid. Mest is een waardevol product dat de bodem voedt en waardoor het gebruik kunstmestgebruik veel lager kan zijn. Mestfraude is contrair aan dit alles.

We zetten in op een voldoende beschikbaarheid van capaciteit voor mestbewerking tot maximaal het Brabantse mestoverschot. De Verordening ruimte is hiertoe aangepast. Om te borgen dat volksgezondheid een goede plaats krijgt in de vergunningverlening bij mestbewerkingsactiviteiten passen we, naast de reguliere voorschriften ten aanzien van geur, fijn stof, geluid, veiligheid etc., het 'potdicht-principe' toe en werken dat uit in een beleidsregel. Via de [Uitvoeringsagenda Brabantse Agrofood \(UBA\)](#) en het [Uitvoeringsprogramma ondersteunende maatregelen](#) transitie veehouderij ondersteunen we activiteiten en onderzoeken die bijdragen aan een andere omgang met mest: mestverwaarding, innovatieve stalsystemen etc.. Waar nodig spannen we ons in om te komen tot een onverminderd zorgvuldige vergunningverlening . Een voldoende beschikbaarheid van bewerkingscapaciteit, daardoor een betere kwaliteit van mest en mestproducten en een beter ontwikkelde markt voor mestproducten (hogere prijs / lagere afzetkosten voor de veehouder) verminderen de financiële prikkel tot mestfraude.

³ Zie [Notitie Versnelling Transitie Veehouderij](#) (13 juni 2017) en [Statenmededeling Versnelling Transitie Veehouderij](#) (22 november 2016)

2. Wij zetten in op stevige regionale aanpak als versterking van de inzet van het Rijk.

Datum

30 januari 2018

Documentnummer

GS: 4300092

PS: 4314680

Aanpak van mestfraude is primair een verantwoordelijkheid van het Rijk, dat via de Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit (NVWA) toeziet op naleving van de Meststoffenwet. Deze wet is het relevante juridische kader. De minister van LNV heeft diverse maatregelen aangekondigd, zoals de samenwerking tussen NVWA en andere toezichthoudende instanties, gegevensuitwisseling, de samenwerking met het ministerie van Justitie en Veiligheid tegen ondermijnende criminaliteit, het onder de loep nemen van subsidies die RVO verstrekt binnen de sector en het robuuster maken van de mestregelgeving.

Wij willen samen met gemeenten, waterschappen, omgevingsdiensten en het openbaar ministerie de inzet van het rijk versterken. In de volgende kernboodschappen werken wij dit verder uit.

De aanpak kent twee 'gezichten': de aanpak op de korte(re) termijn met stevige handhaving en toezicht en een aanpak op de langere termijn, gericht op een stevige cultuurverandering in de veehouderij. Dit vanuit de constatering dat het probleem dusdanig omvangrijk is dat verbeteringen op korte termijn alleen beklijven als er tegelijkertijd een structurele verbetering wordt ingezet en gerealiseerd.

3. Cultuuromslag is nodig in de veehouderij en zijn omgeving.

Het plegen van omvangrijke fraude is blijkbaar mogelijk in de huidige cultuur op het platteland. Het is primair de verantwoordelijkheid van de veehouderijsector zelf om hier verandering in te brengen. Het is immers ook in het belang van de vele veehouders die wel correct hun bedrijf voeren. De recente berichten over substantiële fraude met de registratie van kalveren in de melkveehouderij onderstrepen de urgentie van deze cultuuromslag.

Het PvA bevat betekenisvolle stappen in deze. Voor het welslagen daarvan is het van groot belang dat de omgeving van de sector (overheden, maatschappelijke organisaties, toeleverend en verwerkend bedrijfsleven) de sector hierop aanspreekt, aanmoedigt, waar nodig ondersteunt en corrigeert. Dat is dan ook de rol die wij als provincie pakken op dit aspect. In de media geven wij aan dat mestfraude onacceptabel is en benutten ook andere openbare en informele momenten om dit uit te dragen. Onze inzet op transparante, geborgde ketens is een voorbeeld van ondersteuning.

4. Effectiviteit van handhaving, toezicht en vergunningverlening kan toenemen door slimme samenwerking.

Eerdere signalen over mestfraude zoals de publicatie van het Planbureau voor de Leefomgeving in de eerste helft van 2017 waren al aanleiding voor het organiseren van samenwerking tussen de verschillende toezichthouders en

handhavers (Omgevingsdiensten en NVWA)⁴. Naar aanleiding van de recente berichtgeving over mestfraude hebben wij de contacten met medeoverheden en instanties over dit onderwerp verder geïntensiveerd.

Het gaat hierbij om de volgende acties:

- a) Het Regionaal Informatie- en Expertisecentrum Criminaliteit (RIEC) is gestart met een ketenanalyse aan de hand waarvan handhaving en toezicht zo effectief en efficiënt mogelijk kunnen worden ingezet. Dit onderzoek leidt binnen twee maanden tot een eerste analyse. Streven is een diepgaande analyse voor de zomer beschikbaar te hebben.
- b) Intensiveren samenwerking tussen regionale en lokale overheden:
 - Toezicht en handhaving door de omgevingsdiensten (namens provincie en gemeenten) mede inzetten als 'oren en ogen' voor de NVWA (o.a. Samen Sterk in Brabant) en (meer) gezamenlijk optreden door omgevingsdiensten en NVWA. Begin maart is er duidelijkheid over wat mogelijk is en welke aanvullende acties eventueel benodigd zijn.
 - Inmiddels is een gezamenlijk project gestart met de NVWA. Hierin werken diverse rijksdiensten, provincie, waterschappen en omgevingsdiensten uit Oost-Brabant en Limburg samen om mestfraude breed aan te pakken. In dit project is uitwisseling van gegevens over de veehouderij een belangrijk onderdeel, er wordt uitgewerkt welke gegevens benodigd en beschikbaar te maken zijn. Het gaat dan om gegevens over mestproductie, aantallen dieren, leveringen, transporten etc. Dit project leidt in februari tot de eerste controles.
 - Mestfraude is veelal een economisch delict. We treden in overleg met het OM om te bezien of diens vervolgingsbeleid geïntensiveerd kan worden.
- c) We onderzoeken of andere wetgeving (water, bodem, bestemmingsplan, afvalstoffen) aanknopingspunten kan geven voor VTH, met name voor het teveel uitrijden van mest. Maart 2018 hebben wij een beeld van de (on)mogelijkheden.
- d) Zoals al aangekondigd in de [Statenmededeling Versnelling Transitie Veehouderij](#) van 22 november 2016 is de expertise rond mestbewerking bij omgevingsdiensten gebundeld, zodat deze optimaal over kennis van de mestketen beschikken.
- e) Wij onderzoeken of en hoe het digitaal ondernemersdossier⁵ nieuw leven kan worden ingeblazen. Het rijk is enige tijd geleden gestopt met het aanbieden van deze functionaliteit. Dit kan toezicht en handhaving aanzienlijk verbeteren en biedt aanknopingspunten voor het 'belonen' van goed presterende veehouders.

Datum

30 januari 2018

Documentnummer

GS: 4300092

PS: 4314680

⁴ Zie ook [beantwoording](#) vragen van de PVV-fractie dd 18-04-2017.

⁵ Digitale informatie-uitwisseling tussen ondernemingen en overheden, waarbij veehouderijen op een efficiënte wijze laten zien dat zij voldoen aan regelgeving. De overheid heeft zo op een efficiënte wijze zicht op hoe veehouderijen handelen.

- f) Wij werken in IPO-verband samen met andere provincies waar het gaat om onderwerpen die in alle provincies spelen. Momenteel is een van speerpunten hierbij covergistinginstallaties, waar naast mest ook andere afvalstromen worden verwerkt. Naar blijkt (uit een ketenanalyse van het RIEC in Noord-Nederland) vinden hierbij veel overtredingen plaats die moeten worden aangepakt. Bovendien treden we gezamenlijk op in relevante dossiers als het 6e Actieprogramma Nitraatrichtlijn.

Datum

30 januari 2018

Documentnummer

GS: 4300092

PS: 4314680

5. Wij sluiten bij verlenen van vergunningen en subsidies fraudeurs zoveel mogelijk uit.

Handhaving, toezicht en vergunningverlening worden ondersteund door een zo effectief mogelijke inzet van de Wet Bibob. Niet in het minst omdat hier een stevig signaal van uitgaat. Wij voeren reeds standaard een Bibob-onderzoek uit als een mestbewerker bij ons een omgevingsvergunning aanvraagt. Wij vragen waterschappen en gemeenten dat ook te doen voor hun vergunningen voor mestbewerkingsinstallaties en de locaties van mesthandelaren en -transporteurs. Wij agenderen dit in het Bestuurlijk Platform Omgevingsrecht (BPO) en informeren samen met de omgevingsdiensten de gemeenten hier schriftelijk over. Verder onderzoeken wij hoe wij via de Wet Bibob of anderszins fraudeurs in beeld kunnen krijgen en welke gepaste maatregelen we vervolgens kunnen toepassen bij vergunningverlening, subsidieverlening, vastgoedtransacties en waar zinvol ook opdrachtverlening/inkoop. Het gaat hier om alle vormen van fraude. De ketenanalyse van het RIEC kan hier ook aan bijdragen. Kosteneffectiviteit en proportionaliteit zijn daarbij belangrijke criteria. Streven is in april 2018 concrete voorstellen gereed te hebben.

6. Wij zetten ook de vormgeving en uitvoering van ons water-, bodem en natuurbeleid in om de aanpak van mestfraude te ondersteunen.

Mestfraude staat het realiseren van waterkwaliteitsdoelstellingen in de weg. In 2027 moet de waterkwaliteit op orde zijn, conform de Kaderrichtlijn Water (KRW). Juist in onze provincie is de problematiek met nitraat en fosfaat in (met name) het oppervlaktewater zeer fors. Dit is bijvoorbeeld de reden dat we samen met de provincie Limburg en waterschap Aa en Maas hebben gereageerd op het 6e Actieprogramma Nitraatrichtlijn, met als inzet een offensievere en effectievere invulling van het actieprogramma, waarbij de provincie en/of waterschappen mogelijkheden krijgen om gebiedsgerichte aanpakken in te zetten. Dit is nodig om de druk van de landbouw op de kwaliteit van grond- en vooral oppervlaktewater stevig te verminderen. In onze oplossingen gaan we gebiedsgericht te werk, rekening houdend met de specifieke problematiek ter plaatse.

Wij zijn nagegaan of mestfraude gevolgen heeft voor de vergunningverlening in het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS). We maakten ons hier zorgen over omdat de vergunningverlening gebaseerd is op modelbere-

keningen. Het ministerie van LNV geeft aan dat dit risico, voor zover op dit moment te overzien, beperkt is omdat het rekenmodel AERIUS jaarlijks gekalibreerd wordt aan de Metingen Ammoniak in Natuurgebieden (MAN). Een eventueel depositie-effect door de mestfraude zou hiermee verwerkt zijn in AERIUS.

We vinden het wenselijk hier meer zicht op te krijgen en spannen ons met onze PAS-partners in om meer duidelijkheid te krijgen over de gevolgen van mestfraude voor de depositie van stikstof via aanvullend onderzoek door RIVM en/of PBL.

7. Ondersteuningsnetwerk.

Eén van de drijfveren voor fraude is het magere financiële resultaat van veehouderijbedrijven. Dit is echter op geen enkele wijze een rechtvaardiging voor het plegen van fraude.

Het aanpakken van fraude is dan een bedreiging voor die bedrijven. Via het ondersteuningsnetwerk uit het [Uitvoeringsprogramma ondersteunende maatregelen](#) transitie veehouderij willen wij deze veehouders een perspectief bieden.

Consequenties

Met deze aanpak willen wij samen met onze partners en in aanvulling op en ondersteuning van de acties van het rijk de mestfraude aanzienlijk terugdringen.

Europese en internationale zaken

n.v.t

Vervolg

In mei 2018 verwachten wij een volgende stand van zaken en mogelijk ook voorstellen aan uw Staten te kunnen voorleggen.

Communicatie

Wij hebben rond de mestfraude in de (landelijke) media en openbare optredens onze positie kraakhelder verwoord en blijven dit doen, steeds gekoppeld aan de actualiteit. Daarnaast is de minder zichtbare communicatie in de bestuurlijke en ambtelijke contacten met de hiervoor genoemde partijen van groot belang, zeker op het onderdeel cultuuromslag.

Bijlagen

Geen.

Datum

30 januari 2018

Documentnummer

GS: 4300092

PS: 4314680

Gedeputeerde Staten van Noord Brabant,

de voorzitter,

de secretaris,

Datum

30 januari 2018

Documentnummer

GS: 4300092

PS: 4314680

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk

drs. M.J.A. van Bijnen MBA

Opdrachtgever: mevrouw A.L. Schoenmakers, (073) 680 86 62,
alschoenmakers@brabant.nl, afdeling Ruimtelijke Ontw. Zuid-Oost van cluster
Ruimte.

Opdrachtnemer: de heer J.C. Buys, (073) 681 22 79, jbuys@brabant.nl,
afdeling Strategie, Beleid en Monitoring van cluster Ruimte.